

Buskerud
fylkeskommune
Utviklingsavdelingen

1 av 2

Vår saksbehandler
Inger Liv Gøytil Lund, tlf 32808668

Vår dato
21.06.2005

Vår referanse
03/03109-7
714.

Deres dato

Deres referanse

Nore og Uvdal kommune

3630 RØDBERG

KULTURHISTORISK MUSEUM Universitetet i Oslo		
Saksb.	29 JUNI 2005	Kopi
Ark:	0633-149	
Saksnr:	05/13358	1

Reguleringsplan for Skjønne kirkegård , gnr 149 / 7 Nore og Uvdal kommune

Vi har foretatt arkeologisk undersøkelse av planområdet. Det ble sjuktet med gravemaskin i åkeren og ble funnet tre kokegropser som regnes som automatisk fredete kulturminner og er fredet jfr. Kulturminneloven § 4.

Utviklingsavdelingen går inn for at det søkes Riksantikvaren om dispensasjon fra kulturminneloven i henhold til kulturminneloven §8, 4.ledd. Det betyr at når reguleringsplanen er lagt ut til offentlig ettersyn, vil fylkeskommunen videresende planen med våre merknader til behandling hos Riksantikvaren. Det er da viktig at de innmålte kulturminnene vises på plankartet med symboler som forklares under "Streksymboler" i "Tegnforklaring". Kulturminnene er dekket til med plast og er lett tilgjengelige. Tiltakshaver er kjent med funnene. Ta gjerne kontakt med oss dersom det er spørsmål i denne forbindelse.

Representanter fra Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo og Riksantikvaren har sammen med fylkeskommunens saksbehandler sett på funnstedet. Vi vil prøve å få saken behandlet så fort som mulig. På grunn av ferietid, kan det likevel ta noe tid før saken er ferdig behandlet og ber derfor om å få skriftlig utsettelse på vår endelige uttalelse til 01. september 2005.

I forbindelse med registreringen ble det totalt brukt 17,5 arbeidstimer à kr 540,- (timeprisen budsjettert med i 2004). Faktura på kr. 9.450,- vil bli sendt fra regnskapsseksjonen snarest.

Med hilsen

Inger Liv Gøytil Lund e f
kulturvernleder

Vedlegg:

1 Registreringsrapport

Kopi til:

Buskerud Kommunerevisjon IKS Postboks 4197, 3005 DRAMMEN
Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo Postboks 6762 St.Olavspl., 0130 OSLO

Lisbeth Kaas Ambrosen Utviklingsavdelingen

POST ADRESSERES TIL AVDELINGEN - IKKE TIL ENKELTPERSONER

Postadresse
BUSKERUD FYLKESKOMMUNE
Fylkeshuset
N-3020 Drammen

Besøksadresse
Hauges gate 89
E-postadresse
Postmottak@bfk.no

Telefon
32 80 85 00
Internett
www.bfk.no

Telefaks
32808676

Bankkonto
2200.07.13523
Foretaksregistre
NO 964 951 373

Vedlegg 1 / Tilhører
Sak. 05/13358 - 1

**RAPPORT FRA KULTURMINNEREGISTRERING VED SKJØNNE KIRKE I NORE
OG UVDAL KOMMUNE**

Fylke	Buskerud
Kommune	Nore og Uvdal
Gårdsnr., Gård	149/7,9,22,27,33 Skjønne kirke, Kirkevolden
Saksnr	03/03109
Saken gjelder	Reguleringsplan
Kartblad	ØK-kart: BT 053-5-3
Utført av	Kjell E. Sønsterud, Utviklingsavdelingen, Buskerud fylkeskommune
Utført dato	24/5 – 25/5 2005

Formål og bakgrunn for undersøkelsen

I forbindelse med utvidelse av kirkegården på Skjønne kirke ble det i tidsrommet 25.05.05 – 25.05.05 foretatt en arkeologisk registrering av planområdet. Formålet med denne registrering var å påvise og avklare forholdet til automatisk fredede kulturminner.

Tidsbruk og bemanning

Undersøkelsen ble utført av Kjell E. Sønsterud. Det ble brukt 1 time til forarbeid, 9 timer i felt (inkludert kjøretid) og 7,5 timer til etterarbeid, til sammen 17,5 timer.

Områdebeskrivelse

Planområdet fremstår som plan slette med en terasselignede formasjon i øst. Sletta faller svakt av mot Numedalslågen i vest. Området er i dag brukt som slåttemark eller beite og grenser inntil eksisterende kirkegård i sydøst.

*Planområde tatt mot sydøst
Foto: Kjell E. Sønsterud*

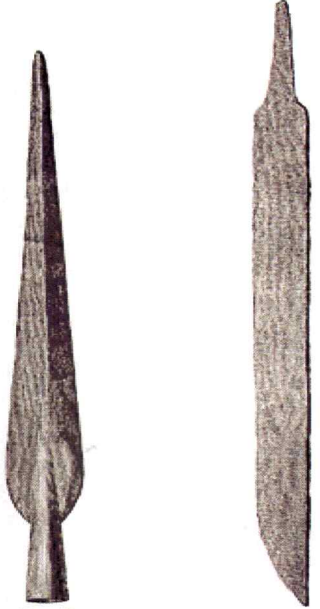

Gårdshistorie

Gård, Gnr/Bnr	Utdrag fra Rygh	Første gang nevnt i skr. kilder	Alder
149. Skjønne.	<p>Udt. sjø2nne. -- Stierne 1593. 1600. Stierne 1604.1/1. Schienne med Schiennelj 1668. Skjønne 1723 (2 Op- siddere).</p> <p>Stjarna f. "Stjerne". Stjernen er Navn paa en Gaard i Beitstaden (GN. 21) og paa en Plads i Værdalen; i begge Tilfælde stammer Navnet fra Stedets høie Beliggenhed (se Bd. XV S. 235). Gaarden Skjønne derimod ligger nede i Laagendalen ved Borgeelvens Udløb. Længere oppe ved Borge- elven ligger Skjønnelien (GN. 144). Det er at formode, at denne Elv op- rindelig har hedt Stjarna. Udtalen med ø forbyder at tænke paa det oftere forekommende Gaardnavn Skerna (af skarn n. "Skarn"), hvorom se Bd. VI. S. 153.</p>	?	?

Tidligere arkeologiske registreringer

Løsfunn

Cnr	Gjendstandstype	Illustrasjon	Datering
C10862	<p>Stenøxe med Skafthul af mindre vanlig Form; afb. fig. 2, 14,5 cm. lang, helt sleben, noget beskadiget i Eggen. F. paa Skjønne i Nore Pgd., Buskeruds Amt.</p>		Yngre steinalder/ bronsealder

<p>C20001</p>	<p>Yngre jernalders gravfund fra Søndre Skjønne, Nore, Busk. (20001) c. F. 6 m. fra et tidligere indkommet fund (19864) i kulsort jord uden antydning til haug.</p> <p>a) Eneget sverd af jern [Rygh fig.498]R. 498, med glødpatina, bøiet, l. 80,3 cm.</p> <p>b) Spydspids af jern [Rygh fig.519]R. 519, l. 34,3 cm.</p>		<p>Yngre jernalder (Merovingertid) 580 – 793 e.Kr.</p>
<p>C29862</p>	<p>Forrustet plogjern, antagelig fra vikingtid, av den kortere, buttere type, jvf. Jan Petersen: Vikingetidens redskaper, fig. 98. Forrustningen har gått særlig hårdt ut over de tilbakebrettete delene av hylsen og disse er nå praktisk talt borte. St. lengde 12,3 cm, st. bredde 6,8 cm. F. på Skjønne (g.nr. 149 , b.nr. 4), Nore s. og pgd., Buskerud, nedenfor en gammel smietomt. Like i nærheten ble i 1941 funnet et gravfunn og et depotfunn, h.h.v. fra eldre jernalder og rimeligvis vikingtid. Det siste består av 2 plogjern og et par ubestemmelige jerngjenstander, og det er vel rimelig å tro at det sist innkomne plogjern hører til dette funnet. Innsendt som gave fra finneren, herredsskogmester Olaf Sørлие.</p>		<p>Vikingtid (793 – 1050 e.Kr.)</p>
<p>C27067</p>	<p>Gravfunn fra merovingertid fra Skjønne søndre (gnr. 149, bnr. 4), Nore s. og pgd., Buskerud.</p> <p>Fem pilespisser av jern, nærmest som G. Gjessing: Merovingertid, pl. VI, nr. 5 fra v., men med litt mere buet blad (fig. 2). Alle er godt bevart med rester av glødeskall. Lengde 9,2-9,3 cm. Største bredde 1,2-1,4 cm. F. under en langaktig stein ca. 15 m fra en gammel smietomt på gården. Gave fra herredsskogmester Olaf Sørлие, Skjønne pr. Rødberg.</p>		<p>Yngre jernalder (Merovingertid) 580 – 793 e.Kr.</p>

<p>C27068.</p>	<p>Depotfunn ant. fra vikingetiden fra Skjønne søndre (gnr. 149, bnr. 4), Nore s. og pgd., Buskerud.</p> <p>a. Plogjern som [Rygh fig.383]R. 383, men med tyngre og buttere avslutning. Meget godt bevart. Lengde 17,4 cm, største bredde 8,9 cm (fig. 3).</p> <p>b. Plogjern av samme type, men mindre og lettere. Hele den ene vingen og en god del av nederdelen bortrustet. Lengde nå 12,8 cm, største bredde nå 6,3 cm (fig. 3).</p> <p>c. Fragment av ubestemmelig jerngjenstand. Øvre del er støpt i ring, nedre del er halvcirkelformet. Muligens kan det være restene av en celt, men syns også å være for grov til det. Sterkt forrustet. Lengde nå 7,5 cm, vidde 5,6 cm.</p> <p>d. Lite, ubestemmelig jernfragment, sterkt forrustet, av langaktig form med en litt avrundet avslutning i den ene enden og to små fliker i den andre. Lengde 4,9 cm, største bredde 19 cm.</p> <p>F. tett ved en gammel smietomt på gården og altså like ved foreg. nummer. Gave som foreg.</p>		<p>Vikingtid (793 – 1050 e.Kr.)</p>
-----------------------	---	--	---

Metode

Da planområdet i sin helhet besto av innmark ble det benyttet gravemaskin til registreringen. Med denne ble det gravd søkesjakter på utvalgte steder innenfor planområdet. I disse søkesjaktene ble pløyselaget fjernet og undergrunnen rensset frem for å se etter strukturer som kunne relateres til forhistorisk aktivitet.

Sjaktene

Det ble lagt fire sjakter innenfor planområdet hvorav alle fire ble orientert sydøst – nordvest. Sjaktene hadde en bredde på ca 2,5 – 3 m. Tre av sjaktene har en lengde fra 76 – 81 m. og den fjerde har en lengde på 44 m.

F2: Oval kokegrop beliggende 0,58 cm. Fra F1. Inneholder kull og skjørbrent stein med et markant brannlag i ytterkant

Lengde: 0,72 m

Bredde: 0,50 m

Koordinater: X 6680335 Y 499895

*F2 tatt mot nord
Foto Kjell E. Sønsterud*

F3: Kokegrop, sirkulær form. Inneholder kull og skjørbrent stein. Markant kullstripe i ytterkant

Diam: 1,35 m

Koordinater: X 6680330 Y 499903

*F3 tatt mot nord
Foto: Kjell E. Sønsterud*

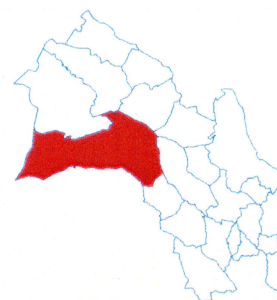
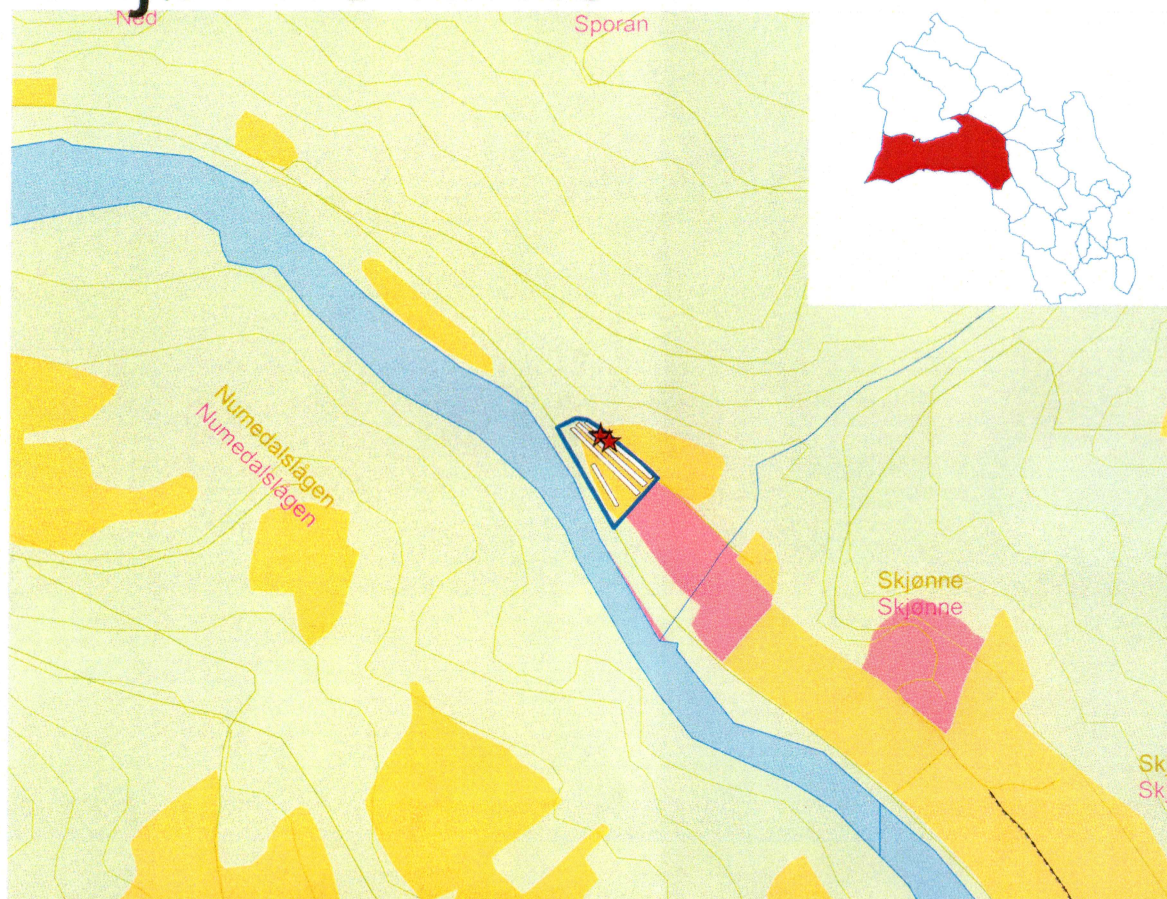

*F1 og F2 tatt mot nord
Foto: Kjell E sønsterud*

Drammen 06.06.2005

Kjell E. Sønsterud

Skjønne kirke

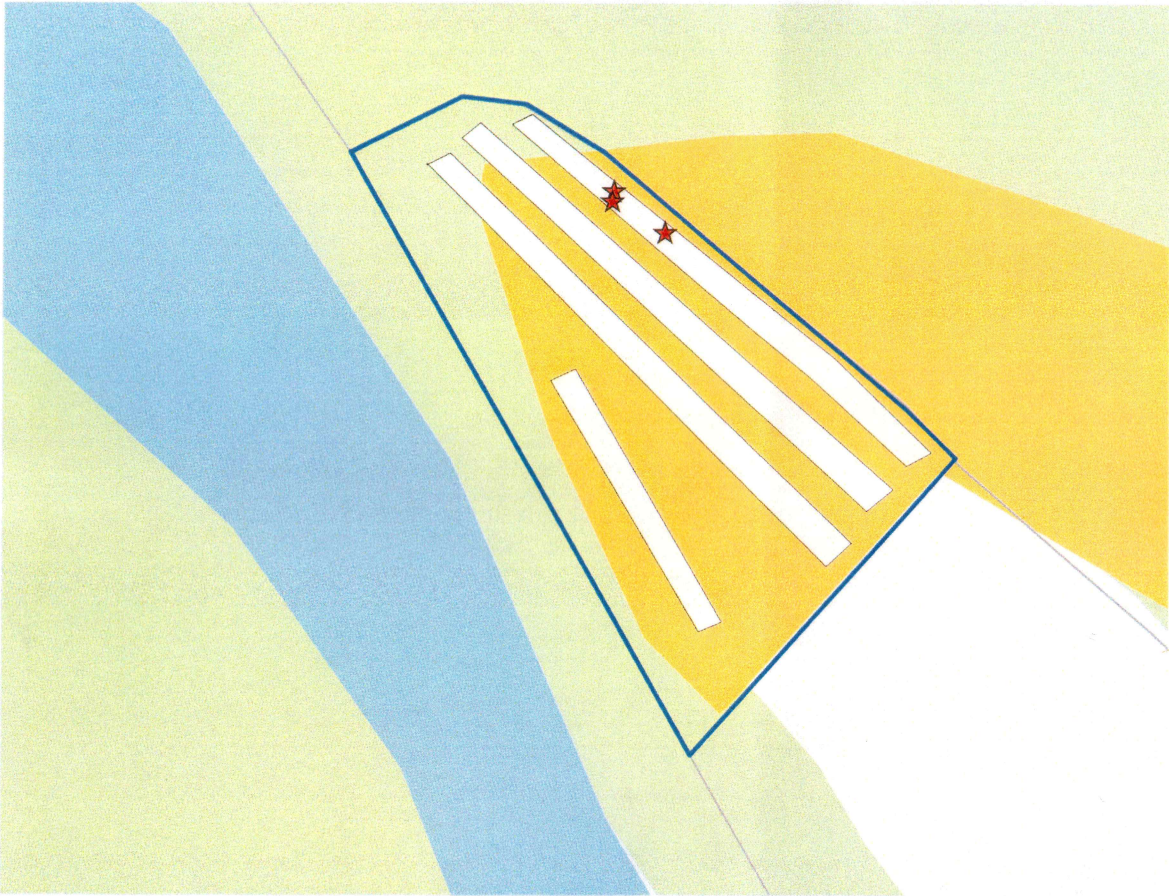
1:4046690

- ★ Theme1.shp
- Skjønne.shp
- Piangrense_skjønne_kirke.shp
- Vannf.shp
- Vannf.shp
- Anno
- Text Kirke,kapell,fyr,bvat.
- Text Lykt,Rst.,Ls
- Zon Tattsted,daler,landdmr
- Zon Bygninger,skoger,moer,daler
- Zon Diverse
- Text Buk,vik,sund,vatn,eiv
- Text Buk,vik,sund,vatn,eiv,myr
- Text Buk,vik,sund,vatn,eiv,myr
- Text Fjell,br
- Text Fjellopp,as,br
- Text Fjellopp,staasjon,br
- Text Anno
- Text Anno
- Text Anno
- Samferdsell.shp
- Motorveg
- Rikaveg
- Fylkesveg
- Kommunal veg
- Privat veg
- Veg under bygging
- Traktorveg
- Merket st
- Sti
- Lysleipe
- Sti, Passasjerferge
- Samferdsel n50.shp
- Høyderp.shp
- Høyderp.shp
- Markeslag.shp
- Bymessag bebyggelse (17.3 - 1)
- Tattbebyggelse
- Idrettsanlegg
- Skogområde (17.9 - 1)
- Dykkt mark (17.9 - 7)
- Myr (17.9 - 8)
- Grustak
- Kommunegrenseri.shp
- Kommunegrenseri.shp
- Byggp.shp
- Byggi.shp
- Kai, brygge
- Molo, stutikker
- Traubane, skitrekk
- Telefontinje
- Kraftlinje, enkel
- Kraftlinje, flere parallelle
- Sjokabel
- Gravplass
- Spesiall linjedetaj
- Dam
- Terskel
- Rørgate
- Idrettsplass, travbane

Vedlegg 2
 Sak: 05/15358-1

Skjønne kirke

- Plangrense_skoenne_kirke.shp
- Theme1.shp
- Skjønne.shp
- Byggj.shp
 - Kai, brygge
 - Molo, utstikker
 - Taubane, skitrekk
 - Telefonlinje
 - Kraftlinje, enkelt
 - Kraftlinje, flere parallelle
 - Sjøkabel
 - Gravplass
 - Spesiell linjedetalj
 - Dam
 - Terakel
 - Rørgate
 - Idrettsplass, travbane
 - Anno
- Anno
 - Kirke, kapell, fyr, bvat.
 - Lykt, Rst., Ls
 - Tettsted, daler, Jandomr
 - Bygninger, skoger, moer, daler
 - Diverse
 - Bukt, vik, sund, vatn, elv
 - Bukt, vik, sund, vatn, elv, myr
 - Bukt, vik, sund, vatn, elv, myr
 - Fjell, bre
 - Fjelltopp, ås, bre
 - Fjelltopp, stasjon, bre
- Byggj.shp
- Byggdetaljer.shp
- Samferdsel.shp
 - Motorveg
 - Riksveg
 - Fykesveg
 - Kommunal veg
 - Privat veg
 - Veg under bygging
 - Traktorveg
 - Merket sti
 - Sti
 - Lysleipe
 - Bi-, Passasjerferge
 - Samferdsel n50.shp
 - Vannl.shp
 - Vannl.shp
 - Kommunegrenserl.shp
- Markslag.shp
 - Bymessig bebyggelse (17.3 - 1)
 - Tettbebyggelse
 - Idrettsanlegg
 - Skogområde (17.0 - 1)
 - Dyket mark (17.0 - 7)
 - Myr (17.0 - 8)
 - Grustak

Vedlegg til: 03/03109-2

Fra Skjønne:

C27067.

Gravfunn fra merovingertid fra Skjønne søndre (gnr. 149, bnr. 4), Nore s. og pgd., Buskerud.
Fempilespisser av jern, nærmest som G. Gjessing: Merovingertid, pl. VI, nr. 5 fra v., men med litt mere buet blad (fig. 2). Alle er godt bevart med rester av glødeskall. Lengde 9,2-9,3 cm. Største bredde 1,2-1,4 cm.
F. under en langaktig stein ca. 15 m fra en gammel smietomt på gården. Gave fra herredskogmester Olaf Sørлие, Skjønne pr. Rødberg.

C27068.

Depotfunn ant. fra vikingetiden fra Skjønne søndre (gnr. 149, bnr. 4), Nore s. og pgd., Buskerud.
a. Plogjern som [Rygh fig.383]R. 383, men med tyngre og buttere avslutning. Meget godt bevart. Lengde 17,4 cm, største bredde 8,9 cm (fig. 3).
b. Plogjern av samme type, men mindre og lettere. Hele den ene vingen og en god del av nederdelen bortrustet. Lengde nå 12,8 cm, største bredde nå 6,3 cm (fig. 3).
c. Fragment av ubestemmelig jerngjenstand. Øvre del er støpt i ring, nedre del er halvcirkelformet. Muligens kan det være restene av en celt, men syns også å være for grov til det. Sterkt forrustet. Lengde nå 7,5 cm, vidde 5,6 cm.
d. Lite, ubestemmelig jernfragment, sterkt forrustet, av langaktig form med en litt avrundet avslutning i den ene enden og to små fliker i den andre. Lengde 4,9 cm, største bredde 19 cm.
F. tett ved en gammel smietomt på gården og altså like ved foreg. nummer. Gave som foreg.

C29862. Forrustet plogjern, antagelig fra vikingtid, av den kortere, buttere type, jvf. Jan Petersen: Vikingetidens redskaper, fig. 98. Forrustningen har gått særlig hårdt ut over de tilbakebrettete delene av hylsen og disse er nå praktisk talt borte. St. lengde 12,3 cm, st. bredde 6,8 cm. F. på Skjønne (g.nr. 149 , b.nr. 4), Nore s. og pgd., Buskerud, nedenfor en gammel smietomt. Like i nærheten ble i 1941 funnet et gravfunn og et depotfunn, h.h.v. fra eldre jernalder og rimeligvis vikingtid. Det siste består av 2 plogjern og et par ubestemmelige jerngjenstander, og det er vel rimelig å tro at det sist innkomne plogjern hører til dette funnet. Innsendt som gave fra finneren, herredsskogmester Olaf Sørлие.

C19809a)Tveegget sværd af jern, med hjalter som paa [Rygh fig.505]NO. 505og 506; med hensyn til nedre hjaltet confr. ogsaa Mont. Sv. forns. 507. Ingen ornament. Klingen er noget forbøiet paa et par steder ved at noget tungt har ligget der, ellers vel bevaret. Det er ca. 96 cm. langt, deraf paa haandtaget 15 cm., afstanden mellem hjalterne omtr. 9 cm. Klingens største bredde 5,5 cm. Smuk glødeskal.

C19810b)Spydspids af jern. Med hensyn til bladets form confr. [Rygh fig.518]NO. 518, 520. Falen øverst af firkantet tværsnit, nederst rund. Paa alle sider har den 2 brede, ikke meget dybe furer, der naar til det sted, hvor den antager rundform. Knækket, men ikke af brudt øverst paa falen, ellers godt bevaret. Længde 49,2 cm., hvoraf paa falen ca. 11-12 cm. Bladets største bredde 5,2 cm., falens største tvermaal 3 cm., bladets tykkelse 1 cm. Glødeskal.

C19811 c)Økseblad af jern nærmest = [Rygh fig.553]NO. 553. Smukt, meget vel bevaret eksemplar. 19,7 cm. langt, 8,2 cm. bredt over eggen, ved hullet 3 cm. Smalsiderne lidt konkave. Glødeskal.

C19812 d)Ljaa af jern [Rygh fig.383]NO. 383. Længde i ret linie fra od til skjæftekrogen 53 cm., bladets største bredde 3,9 cm.; odpartiet har temmelig skarp vinkelbøining. Glødeskal.)

c19813e)Sigd af jern = [Rygh fig.384]NO. 384, men uden sagtænder. Fæsteindretningen for skaftet som paa [Rygh fig.383]NO. 383. Længde i ret linje fra od til fæstekrogen 22. 5 cm., bladets største bredde 2,5 cm. Glødeskal.

C19814f)Hadde af jern, af form som den paa [Rygh fig.731]NO. 731, dog ikke snoet, men dannet af en ten af firkantet tværsnit. Nu noget forbøiet. Dens hele længde er ca. 65 cm. Tenens bredde og tykkelse 1 cm. og 6 mm. (

C19815g)Mundbid af jern, confr. [Rygh fig.570]NO. 570. Betets stænger er af firkantet tværsnit, ringene af rundt. Afstanden mellem ringene næsten 12 cm.; deres tvermaal (ydre) 7,5 cm. Noget forrustet.

C19816h)Skjærding (grydelænke) af jern. Kun 4 led med hvirvelen er tilstede. Leddene bestaar af firkantede 12,5-17cm. lange tener, hvis ender har en løkke, der er dannet ved at bøie tenen tilbage og sno enderne om den. Kun to af leddene hænger ved hvirvelen, de to andre er løse, men hænger gjensidig sammen. Disse sager er fundet paa Søndre Skjønne, Nore s. og pgd., Buskerud amt, under en veiomlægning ca. 2 al. dybt. Efter arbeidernes udsagn var der intet uden jord omkring sagerne. At det alligevel er et gravfund med ligbrand fra yngre jernalder, derom vidner baade fundets sammensætning og glødeskallen paa flere af gjenstandene tilstrækkelig. Paa spydspidsen synes desuden smaa brændte benstumper at være fastrustet.

C19864. a) Spydspids af jern, meget slank, med ophøiet midtryk paa bladet, hvis egge er noget indvigede paa midten. Falen har tværsnit som en firkant med skarpe hjørner og svagt afrundede sider. Næsten 36,2 cm. lang, deraf paa falen ca, 17 cm., bladet bredest ca. 2,5 cm.

C19865. b) Spydspids af jern med modhager confr. [Rygh fig.211]NO. 211, 212. Hagerne meget lange og slutter sig tæt til spydstaven. Falen facetteret. Længde 35,9 cm.

C19866. c) Skjodbule af jern = [Rygh fig.221]NO. 221. Stærkt beskadiget og defekt paa overdelen og lidt i randen. 3 naglehuller sees, kun 1 nagle bevaret. 16,2 cm. vid og har antagelig været ca. 8 cm. høi.

C19867d) Saks af jern, af almindelig ældre jernalders form. Lidt beskadiget i begge knivender. Nu næsten 17,7 cm. lang, bølens bredde 3,3 cm.

C19868e) Kniv af jern, vel bevaret. Af typen [Rygh fig.145]NO. 145. Knap paa tangens ende. Længde 22,7 cm. deraf paa tangen næsten 11,5 cm., bladets bredde 2,8 cm. Smuk glødeskal.

C19869f) Kniv af jern af lignende form. Vel bevaret med undtagelse af det yderste af tangen, der er beskadiget og defekt. Smuk glødeskal. Nu 18,5 cm. lang deraf paa tangen ca. 7,5 cm., bladets bredde 2,5 cm.

C19870.g) Kniv af jern af samme form. Knap paa enden af tangen, der er noget forbøiet paa dette sted, dog ikke med hensigt. Beskadiget i eggen, ellers vel bevaret. Naar den rettes ud, er den 20,5 cm. lang, hvoraf paa tangen 12 cm., bladets bredde 2,1 cm. Smuk glødeskal. (

C19871.h) Spænde af jern = [Rygh fig.243]NO. 243. Bøilen flad under, paa oversiden facetteret. Endel af naalen sidder fastrustet i skeden, det øvrige af den mangler. Længde 8,5 cm., bølens spændvidde ca. 3,8 cm., høide ca. 2,2 cm.

C19872.i) Et par skrinhanker, dannet af en spæd snoet jernten af ca. 4 mm. tykkelse. Endernes form som paa [Rygh fig.451]NO. 451. Kramperne, der har holdt hankerne fæstet til skrinvæggen, er alle tilstede. Størst længde 10,2 cm., spændvidde 6,8 cm.

C19873k) Krumkniv af jern af typ. = [Rygh fig.142]NO. 142. Noksa godt bevaret. Det parti af haandtagets spiral, der er nærmest bladet, er snoet. Odden mangler. Længde i ret linie 8,1 cm, bladets største bredde 1,5 cm. Innsk.:

C19874.l) Jernbeslag, hvoraf det meste synes at være lig skjoldbeslagene paa Vimosef. pl. V, 19; det længste af dem er 16,6 cm. langt, men overbrudt.

C19875.m) Vævskyttelformet sten, med fure paa smalsiderne og uden slidmærker. Dimensioner 10,9 x 4,2 x 2,6

C19876n) Kvartsbryne. Sleben overalt undtagen paa enderne. Overbrudt. Længde 20 cm., bredde 5,4 cm., tykkelse ca. 1,4 cm.

Disse sager er fundne paa Søndre Skjønne, Nore s. og pgd., ved veiarbeide i en jordskjæring. Gjenstandene laa 1,50 à 2 m. under jordoverfladen. Ingen antydning til haug. Alligevel maa sagerne, paa grund af deres sammensætning og glødeskallen paa de fleste af dem, vistnok antages at have tilhørt en brandgrav. Fundstedet bærer forøvrigt navnet "Skredsvollarne".

C20001 Yngre jernalders gravfund fra Søndre Skjønne, Nore, Busk. (20001)

c. F. 6 m. fra et tidligere indkommet fund (19864) i kulsort jord uden antydning til haug.

a) Eneget sverd af jern [Rygh fig.498]R. 498, med glødpatina, bøiet, l. 80,3 cm.

b) Spydspids af jern [Rygh fig.519]R. 519, l. 34,3 cm. Innsk

C20308. Yngre jernalders gravfund(?), fremkommet ved veiarbeide i nærheden af S. Skjønne, Nore, Busk. Der siges i beretningen om fundet kun, at det blev f. i jorden. 20308.

a. Spydspids af jern, bladet fladt med en bred fure langs midten, falen forsiret med to simple linier, glødeskal, 32,7 cm. l.

b. Øks af jern, som [Rygh fig.557]R.557, beskadiget af rust, 17,7 cm. l.

c. Kniv af jern med stor holk og liden knap paa tangen samt spor af træbøleg, 20,2 cm. l. Forrustet.

d. Den ene arm af en temmelig stor saks af jern, meget forrustet, 22,6 cm. l.

e. To jernfragmenter, muligens af en vævske.

F. i jorden ved veiarbeide.

ARKIV

KULTURHISTORISK MUSEUM Universitetet i Oslo		
Saksb.	22 NOV. 2007	Kopi
Ark:	0633-149	
Saksnr.	05/13358	Dok.nr.: 12

Høeg - Pollen, 876 842 262 MVA,
Helge Irgens Høeg,
Gloppeåsen 10,
3261 LARVIK

Larvik, 10/6-07.

Til Lil Gustafson.

Analyse av 5 kullprøver fra Skjønne kirkegård, Skjønne, 149/7, Nore og Uvdal kommune, Buskerud, Tiltakskode 758+48, Prosjektkode 250188.

Kokegrop 1.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 1 Betula (bjerk), 3 Prunus/Sorbus (hegg/rogn) og 36 Populus (osp). Godt daterbart materiale 4,3 g.

Kokegrop 2.

Det ble bestemt 50 biter. Av disse var 9 Betula (bjerk), 2 Prunus/Sorbus (hegg/rogn), 4 Corylus (hassel) og 35 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 2,0 g.

Kokegrop 3, pr. 1.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 13 Betula (bjerk) og 27 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 11,7 g.

Kokegrop 3, pr. 2 (ett stykke).

Det ble bestemt 3 biter. Alle var Pinus (furu).

Kokegrop 4.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

Helge Irgens Høeg.

Lil Gustafson
KHM/Fornminneseksjonen
Postboks 6762 St. Olavs plass
0130 Oslo

ARKIV

KULTURHISTORISK MUSEUM Universitetet i Oslo		
Saksb. L160	22 NOV. 2007	Kopi
Ark:	0633-149	
Saksnr. 05/13358	Dok.nr.: 13	

BETALT OPPDRAG - TILTAJKODE 758048

Vedlagt oversendes rapport for ^{14}C datering av 4 trekullprøver fra Nore og Uvdal, registrert ved laboratoriet under DF 4009.

$\delta^{13}\text{C}$ -verdier merket med * er ikke målt, men antatte verdier.

Faktura vil bli oversendt fra Regnskapsseksjonen, NTNU.

Restmateriale returneres separat.

Vennlig hilsen

Steinar Gulliksen

Rapport

Postadresse	Org.nr. 974 767 880	Besøksadresse	Telefon	Saksbehandler
7491 Trondheim	E-post: datlab@vm.ntnu.no http://www.ntnu.no	Nasjonallaboratoriet for ^{14}C datering	+47 73 59 33 10 Telefaks +47 73 59 33 83	Anne-Marit Berge Tlf: +47 73 59 33 04

All korrespondanse som inngår i saksbehandling skal adresseres til saksbehandleren ved NTNU og ikke direkte til enkeltpersoner. Ved henvendelse vennligst oppgi referanse.

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefax 73593383

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Gustafson, Lil
KHM/Fornminneseksjonen
Postboks 6762 St. Olavs plass, 0130 Oslo

DF-4009

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	¹⁴ C alder før nåtid	Kalibrert alder	δ ¹³ C ‰
T-19107	Kokegrop 1, Skjønne Nore og Uvdal, Buskerud	Trekull Bjørk, osp hegg/rogn	2.9 g	1805 ± 50	AD145-320	-26.1*
T-19108	Kokegrop 3/1, Skjønne Nore og Uvdal, Buskerud	Trekull Bjørk	6.0 g	1590 ± 45	AD420-545	-26.1*
T-19109	Kokegrop 3/2, Skjønne Nore og Uvdal, Buskerud	Trekull Furu	5.5 g	1645 ± 60	AD375-530	-26.1*
T-19110	Kokegrop 4, Skjønne Nore og Uvdal, Buskerud	Trekull Furu	6.0 g	1180 ± 40	AD810-940	-26.1*

Dato: 11 SEP 2007

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Fred H. Skogseth

Steinar Gulliksen

FORKLARING TIL DATERINGSRAPPORTEN

Med prøvens ^{14}C alder forstås den tid som er medgått siden opptaket av biogent kullstoff opphørte. (Nåtid er satt til AD 1950). Den angitte feilgrense representerer et standardavvik slik som det defineres i statistikken, og dette innebærer at det vil være ca. 68% sannsynlighet for at prøvens alder faller innenfor denne feilgrense. Det oppførte standardavvik inkluderer usikkerhet i bestemmelsen av prøvens ^{14}C innhold og usikkerhet ved korreksjon for isotopisk fraksjonering. Halveringstiden for ^{14}C er forutsatt 5570 år.

Kalibrert alder finnes ved sammenlikning med målinger av ^{14}C aktivitet i årringdaterte treringer. Korrekt historisk alder vil med 68% sannsynlighet ligge i det oppgitte intervall, men på grunn av uregelmessigheter i kalibreringskurven er det uklart hvilken del av intervallet som er mest sannsynlig. Mer detaljerte opplysninger om dette kan fås ved henvendelse til laboratoriet. Det er benyttet et kalibreringsprogram utarbeidet ved University of Washington, Seattle (Stuiver & Reimer, 1987).

Ved kalibrering av torv, gytje og sedimentprøver er det antatt et tidsspenn på 100 år for dannelsen av materialet.

For marine prøver inkluderer dateringsresultatet korreksjon for reservoireffekt (havvannets tilsynelatende alder). Denne utgjør 440 år for ^{14}C alder, mens korreksjonen for kalibrert alder er avhengig av hvor prøven er funnet (Sør-Norge, Nord-Norge, Svalbard etc.).

Den oppgitte $\delta^{13}\text{C}$ verdi er anvendt for korreksjon av prøvens aktivitet for isotopisk fraksjonering til -25,0 o/oo relativt PDB.

Når flere fraksjoner av samme materiale er datert, betegnes disse med A, B osv. For gytje/sedimenter er alltid A den lutløselige del og B den uløselige. For skjell regnes fraksjonene utenfra, dvs. A er den fraksjon som først frigjøres ved etsing med syre.

KJEMISK FORBEHANDLING

Trekull, tre og torv

Prøven ble behandlet med fortynnet natriumhydroksydoppløsning (5g/100ml) for å fjerne mulig innhold av humussyrer. Videre ble den behandlet med fortynnet saltsyre (5ml/100ml) for fjerning av karbonater.

Gytje/sedimenter

A. Lutløselig fraksjon

Prøven ble ekstrahert med fortynnet natriumhydroksydoppløsning (10g/100ml) og utfelt med saltsyre. Uløst del sentrifugert ut før utfelling.

B. Lutuløselig fraksjon

Uløst del ble behandlet med fortynnet saltsyre (5ml/100ml) for å fjerne mulig innhold av karbonater.

Skjell

Det ytterste laget av skjellene ble etset bort med fortynnet saltsyre for å fjerne belegg med mulig innhold av yngre karbon.

Bein

Uorganisk fraksjon fjernet ved behandling med fortynnet saltsyre (25ml/100ml) under vakuüm. Deretter behandlet med kald natriumhydroksydoppløsning (5g/100ml) for å fjerne humussyrer. Kollagenet ekstrahert med varmt destillert vann med pH \approx 3 (justert med saltsyre), og inndampet til tørrhet.

UNIVERSITETET
I OSLO

KOPI

ARKIV

Den Norske Kirke
Nore kirkelige fellestråd
Sentrum 9
3630 Rødberg

KULTURHISTORISK MUSEUM
Fornminneseksjonen
Postboks 6762 St. Olavs plass
0130 Oslo

Besøksadresse
St. Olavs gt. 29

Deres ref:
Vår ref: 05/13358 - 14
Saksbehandler: Lil Gustafson

Telefon: 22 85 19 13
Telefaks: 22 85 19 38
E-mail: lillian.gustafson@khm.uio.no

Oslo, 19. november 2007

**Oversendelse av rapport om arkeologisk undersøkelse av kokegroper
Reguleringsplan for Skjønne kirkegårdsutvidelse
Skjønne, 147/7, Nore og Uvdal kommune, Buskerud**

Herved oversendes rapport om den arkeologiske undersøkelsen av fire kokegroper foretatt 24. mai d.å. Resultatet ble interessant da C14-dateringen av tre av gropene spenner over et langt tidsrom, fra 2-300 e.Kr. til 8-900 e.Kr., romertid til vikingtid. Sannsynligvis er dette ytterkanten av et større kokegropfelt som har ligget på den flate terrassen ved Numedalslågen. Dette kan ha vært en samlings- og festplass knyttet til gården Skjønne som ligger rett sør for kirken. En rikholdig våpengrav fra folkevandringstid (400-600 e.Kr.) samt flere graver fra den etterfølgende perioden, merovingertid, viser at dette var en storgård.

Regnskap for undersøkelsen vil bli oversendt så snart det er mulig.

Lil Gustafson
førsteamanuensis

Kopi: Buskerud fylkeskommune, Utviklingsavdelingen, Fylkeshuset, 3020 Drammen
Riksantikvaren, Postboks 8196 Dep. 0034 Oslo

Vedlegg1..... / Tilhører
Sak: 05/13358-14

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
FORNMINNESEKSJONEN
Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

Kokegroper

Skjønne, 147/7
Nore og Uvdal kommune
Buskerud

Lil Gustafson

Oslo 2007

**KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO**

Gårds-/ bruksnavn Skjønne (Kirkevollen)	G.nr./ b.nr. 149/7
Kommune Nore og Uvdal	Fylke Buskerud
Saksnavn Reguleringsplan for Skjønne kirkegårdsutvidelse	Kulturminnetype 4 kokegroper
Saksnummer (arkivnr. Kulturhistorisk museum) 05/13358	Tiltakskode/ prosjektkode 758048/290188
Eier/ bruker, adresse Den Norske Kirke. Nore kirkelige fellestråd Sentrum 9, 3630 Rødberg	Tiltakshaver Den Norske Kirke
Tidsrom for utgravning 24. mai 2007	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum 1615 I 999 803. Ko.syst.22:EU-89-UTM sone 32 nord: 6680241 (N) 499957 (Ø)
ØK-kart	ØK-koordinater
A-nr. A 2007/74	C-nr. 56298
ID-nr (Askeladden) 91487	Negativnr. (Kulturhistorisk museum) Cf 33683
Rapport ved: Lil Gustafson	Dato: november 2007
Saksbehandler: Lil Gustafson	Prosjektleder: Lil Gustafson

SAMMENDRAG

I forbindelse med planer for utvidelse av kirkegården ved Skjønne kirke ble det undersøkt 4 kokegroper på en terrasseflate øst for Numedalslågen, 3- 4 m over, ca 2 km øst for Rødberg. De representerer trolig ytterkanten av et kokegropfelt som kan ha fungert som en samlingsplass for spesielle fester. Dateringene av kokegropene dekker et langt tidsrom, ca 150-300 e.kr., romertid, til 8-900 e.kr, vikingtid. Feltet kan sannsynligvis knyttes til gården Skjønne, som ligger rett sør for kirken. En rikt utstyrt våpengrav fra folkevandringstid tyder på at dette var en storgård. Herfra er også tre gravfunn fra merovingertid. Den eldste kokegropen datert til romertid trekker bosetningen noen generasjoner bakover, en av kokegropene er fra folkevandringstid, samtidig med våpengraven, mens den yngste viser at "kokegroptradisjonen" her strekker seg inn i vikingtid, noe som er uvanlig, siden bruken av kokegroper vanligvis opphører ved slutten av folkevandringstid.

**Arkeologisk undersøkelse av kokegroper (ID 91487)
Reguleringsplan for Skjønne kirkegård.
Skjønne, 149/7, Nore og Uvdal kommune, Buskerud**

Lil Gustafson

1. BAKGRUNN

Planforslaget gjelder utvidelse av kirkegården, parkeringsplasser, bedre adkomst samt skjermbeplantning. Planområdet består av dyrka mark rett utenfor dagens kirkegård. Fylkeskommunens registrering avdekket tre kokegroper.

Fylkeskommunen anbefaler i brev av 24. oktober 2005 at det gis dispensasjon etter kulturminneloven § 8, 4. ledd for kokegroperne, med vilkår om en arkeologisk undersøkelse. Funnene er påvist under åkerjord og har liten formidlingsverdi, men vitenskapelig verdi i lokalhistorisk sammenheng. Ved fortsatt jordbruk vil kulturminnene over tid bli ytterligere desimert. Kokegroper er et vanlig kulturminne i jordbruksstrøk, men det er første gang det er påvist kokegroper i denne del av fylket. Museet støttet fylkeskommunens vurdering.

I brev av 15. november 2005 ga Riksantikvaren tillatelse til inngrep i kulturminnene med vilkår om en arkeologisk undersøkelse.

Planen ble vedtatt 11. mai 2006. Bestilling på utgravning ble oversendt 20. juli 2006. På grunn av formelle forhold, bl.a. at grunnen ikke var erhvervet, måtte undersøkelsen utsettes til 2007, jorda ble ført tilbake og kokegroperne ble dekket til.

2. LANDSKAP OG KULTURMILJØ

Planområdet ligger ved Numedalslågen, ca. 2 km øst for Rødberg sentrum, 284 m o.h.. Her er gammel dyrkamark rett NV for dagens kirke og kirkegård som ligger på en flat terrasse langs Numedalslågen, øst for denne og 3- 4 m over.

forgrunnen, før avdekkingen

foto 28, kokegroppfelt i

Nær kirken ligger plassen Kirkevollen, mens gården Skjønne ligger noen hundre m i sør. Nore stavkirke ligger vel en mil lengre sør, vest for Numedalslågen, mens Uvdal stavkirke ligger vel 1 mil mot vest lengre opp i dalføret. Gården Skjønne ligger omtrent midt mellom disse middelalderkirkene, der Numedalslågen brått svinger mot sør. Herfra går en veg nord og østover fjellet til Haglebu og videre til Hallingdal. På gården ble det oppført et kapell i 1878. Gårdsnavnet skal bety stjerne, men Rygh forbinder det med et antatt eldre navn op den nærliggende elv, Borgåi (Rygh s. 162).

Selv om gården ikke er et middelalder-kirkested, viser gravfunnene at den var en storgård i jernalderen (Hougen 1947, s.152f). Fra folkevandringstid er en rikholdig våpengrav (400-tall), den eneste fra eldre jernalder i bygdene i øvre del av Numedal. Av 4 merovingertids gravfunn i Nore s. er 3 fra Skjønne. Fra vikingtid er det merkelig nok få gravfunn i Nore s. og ingen på Skjønne. To plogjern (depot?) er funnet ved en smietomt, nær ovennevnte merovingertidsgraver.

3. KULTURHISTORISK STATUS

3.1. Registreringen

Buskerud fylkeskommune foretok registrering i området 24.-25. mai 2005, ved maskinell sjakting (rapport ved Kjell Erik Sønsterud). Det undersøkte området er i underkant av 100x50 m. Det ble gravd 4 sjakter med bredde 2,5-3 m, lengde 76-81 m og 44 m. Området er derved godt dekket. Undergrunnen var grus og sand, pløyselaget 15-20 cm.

I den nordligste sjakten ble det avdekket 3 kokegroper, nær hverandre, tydelig markert ved kull og skjørbrent stein. Øvre del av gropene er ødelagt. Gropene ble dekket til med filtduk etter registreringen.

ID 91487

F1. rund, diam. 0,97 m

F2. oval, 0,72x0,50 m

F3. rund, diam. 1,35 m

4. FORSKNINGSRESULTATER

Kokegroper kan beskrives som groper med et kullag dekket av skjørbrent stein. Gropene kan ha hatt flere funksjoner, hvorav en er knyttet til matlagning. Gropen ble fylt med ved, og når bålet var brent ned ble steiner lagt i bålmørjen for å magasinere varme. Når steinene var godt oppvarmet ble maten pakket inn og lagt på/mellom steinene, og gropen ble dekket med torv eller jord. Slik fungerte kokegropene som en enkel stekeovn. Denne teknikken er kjent i mange kulturer, og i hovedsak har de undersøkte gropene trolig sammenheng med måltider.

Et stort antall kokegroper er undersøkt og ¹⁴C-datert de siste 15 årene på Østlandet. De aller fleste er fra romertid og folkevandringstid (Kr.f. - 600 e.Kr), men det finnes også eldre og yngre dateringer. Kokegroper varierer i form og dimensjon, hvilket kan reflektere ulik bruk. De kan være runde, ovale eller rektangulære, med en diameter fra i underkant av 1 meter til over 3 meter, og mengden stein varierer. Kokegroper er påvist inne i hus, men vanligere er at de ligger utenfor og er derved en boplassindikator, men de kan også ligge et stykke unna. Ut fra kulturhistorisk og landskapsmessig kontekst kan man skille mellom fem hovedgrupper:

- groper knyttet til gårdsanlegg
- kokegropfelt knyttet til gårdsanlegg (lokale kultplasser?)
- kokegropfelt ved gravfelt (lokale/regionale kultplasser?)
- kokegropfelt på middelalderkirkegårder (kultplasskontinuitet?)
- kokegropfelt eller enkeltliggende groper i utmark

Kokegropfelt kan tolkes som samlingsplasser eller kultplasser hvor det ble tilberedt måltidene knyttet til spesielle fester eller kultiske handlinger. En rekke problemstillinger knyttet til kokegroper samt presentasjon av en del eksempler fra undersøkelser i ulike kulturhistoriske og landskapsmessige sammenhenger er publisert ved KHM: "*De gåtefulle kokegroper*", *Varia* 58.

Det er foretatt få undersøkelser av bosetningsspor fra jernalderen i *Buskerud*. Noen utgravninger av kokegroper er foretatt og dateringene viser at de fleste er fra periodene romertid og folkevandringstid (ca. Kr.f. til ca. 600 e.Kr.), som er vanlig for kokegroper i jordbruksstrøk.

På Voll øvre, i Flå k., ble et kokegropfelt undersøkt i 2002 (Gustafson 2005, s. 132ff). Dateringene av disse ligger innenfor romertid, fra ca. Kr. f. til ca.400 e.Kr. Øvrige kokegropundersøkelser er foretatt innenfor mer sentrale jordbruksstrøk i Ringerike, Hole og Lier kommuner. I 2000 ble et kokegropfelt bestående av 32 kokegroper undersøkt på Hov like nord for Hønefoss, Ringerike k. (Gjerpe 2001). 10 kokegroper ble ¹⁴C-datert til eldre jernalder, innenfor tidsrommet 60BC-120AD og 530AD-650AD, romertid og folkevandringstid/overgang merovingertid. I 2005 ble det undersøkt to kokegropfelt, et felt med 24 groper samt noen enkeltliggende på Loe i Haugsbygd, Ringerike k. (Johansen 2005) hvor dateringene hovedsakelig faller innenfor romertid, og et ved Hole kirke med vel 50 groper, hvor dateringene sprer seg fra førromersk jernalder til inn i folkevandringstid (ca. 350 f.Kr. til 540 e.Kr.) (Reitan 2006). På Veien, Ringerike k, hvor det er foretatt utgravninger i tidsrommet 1992-2000 av graver og langhus fra jernalderen, er det også undersøkt kokegroper, datert til bronsealder og eldre jernalder. I Lier kommune er det undersøkt spredte forekomster av kokegroper også datert innenfor eldre jernalder (Knutson 2005).

5. PROBLEMSTILLINGER.

Kokegropenes funksjon og betydning er fortsatt noe uavklart, og gropenes utforming og datering varierer. De tre påviste kokegropene kan være del av et større felt utenfor planområdet. Den flate terrassen ved elva er et naturlig samlingssted. Nærheten til storgården Skjønne, med gravfunn fra folkevandringstid er interessant. Sannsynligvis er det en sammenheng mellom gård og groper, og dateringen av gropene vil kunne belyse bosetningshistorien.

For denne lille undersøkelsen er problemstillingene først og fremst datering for å kunne sette kokegropene inn i en kulturhistorisk sammenheng. Treslagsbestemmelsene kan gi informasjon om vegetasjonen.

6. UTGRAVNINGEN

Utgravningen foregikk 24. mai 2007. Været var bra, kjølig, men uten regn.

Fordi området var tildekket, måtte gravemaskin avdekke gropene på nytt. Samme gravemaskinfører ble benyttet som ved forrige avdekking, Tor Jacobsen, Rødberg. Undertegnede ankom fra Nedrestøl i Skurdalen (befaring) kl. 10, og gravemaskinen ankom kl 10.30. Etter vel en time var gropene påvist og avdekket.

foto 25, gravemaskinen

fjerner matjordlaget.

Den steinete undergrunnen, gammel elvebunn, gjør det umulig å avdekke en jevn flate. Med utgangspunkt i registreringskartet ble gropene funnet, etter noe leting. I tillegg fant vi en ny som lå sør for F1 og F2. Denne får nummer F4. Det var viktig at gropene var dekket til med duk. Det gjorde at det var lett å oppdage dem, når maskinen var på rett sted. Duken beskyttet dem slik at de ble lite skadet ut over slitasjen fra tidligere dyrking.

foto 24.

Kokegropene er avdekket, markert ved krafse i forgrunnen og røde øsekar i bakgrunnen.

Det videre arbeidet foregikk som planlagt. Gropene ble renset, fotografert og plantegning utført. På grunn av den steinete undergrunnen ble bare området umiddelbart rundt gropene renset opp. Den gule sanden gjorde avgrensningen tydelig. Deretter ble gropene snittet, kullprøve samlet inn, profilene tegnet og fotografert. Koksteinsmengden ble målt i 10 l. bøtte. Kl. 17.15 var arbeidet avsluttet, avreise kl.17.30.

Beskrivelse av gropene, fra nord mot sør:

F1 (lengst N)

Rund, eller avrundet firkantet form. På overflaten observert kullholdig sand med skjørbrent stein, rødbrent sand i ytterkant.

Dimensjon ca. 0,90x0,90 m, dybde 0,20, flat bunn. Vel 1 bøtte skjørbrent stein tatt ut fra ½ grop.

foto 23. F1, i bakgr. F2

foto14

F2 i forgrunnen, F1 bak. Begge gropene snittet, kokstein fra den utgravde halvdel ligger i hauger t.v. for gropene. F1 er datert til romertid.

F2 (vel 0,5 m S for F1)

Rund eller oval form, lå inntil et par større stein, ca. 20-40 cm. På overflaten ble det observert kullholdig sand med skjørbrent stein, rødbrunt sand i ytterkant.

Dette er den minste av gropene, dimensjon 0,60x0,60m, dybde 0,15 m, flat bunn. Vel ½ bølge skjørbrent stein tatt ut fra ½ grop.

F4 (ny grop, 4 m S for F2)

Rund eller avrundet firkantet form. På overflaten observert kullholdig sand med skjørbrent stein, rødbrunt sand i ytterkant.

Dimensjon ca. 0,80x0,80 m, dybde 0,25 m. Gropa var gravet ned mellom to større stein, 0,20-0,40 m store, den ene tydelig avskallet av varme. Bunnens form var derfor uklar.

foto 22, grop F4

foto 16, grop F4

snittet. Kokstein fra ½ grop t.v. Datert til vikingtid.

F3 (vel 10 m SØ for F2)

Rund form. På overflaten observert tettpakket med skjørbrent stein, mye kull og rødbrunt sand i ytterkanten. Dette er den største gropen, og det ble derfor bare gravet ut $\frac{1}{4}$.

Dimensjon ca. 1,30x1,40 m, dybde 0,20 m. 1,5 bøtte skjørbrent stein samt et par større stein tatt ut fra $\frac{1}{4}$ grop.

foto 21

Grop F3 rensset fram

foto 17

Grop F3 snittet, $\frac{1}{4}$ av gropa gravd ut. Kokstein gravd ut ligger i haug t.v. Datert til folkevandringstid.

Gropene var som normale kokegropen slik de er kjent i lavlandet. Formen var rund, oval evt. avrundet firkantet, litt varierende størrelse, diam. fra 0,5 til 1,40 m, dybde 0,15-0,25 m, med flat bunn, godt fylt med skjørbrent stein, med kull i bunnen og særlig sidekantene. Steinene var omtrent nevestore, svært oppsprukne, noen hadde tydelig sprukket opp på stedet. Rødbrunt sand ble observert i ytterkant av alle gropene, noe som viser at det har brent bål i gropene.

Det må ha bydd på problemer å grave groper i den steinete undergrunnen. Det viser for eksempel grop F4, hvor gropa ligger inntil en ”jordfast” stein som tydelig er brent. Den hadde de ikke klart å fjerne, og den er blitt liggende delvis inne i kokegropa.

foto 1

Numedalslågen ved avkjøringen til Skjønne kirke sett mot NV. Elva og elvedalen har vært en viktig ferdselsveg og noe av bakgrunnen for de rike gravfunnene på gården Skjønne.

7. ANALYSER

Det er foretatt treslagsanalyse av kull fra grovene (Høeg 2007) og C14-dateringer ved NTNU, Trondheim (T-19107-19110).

I grop 1 og 2 var det benyttet ulike løvtrær, i grop 3 mest furu og litt bjørk, mens grop 4 bare hadde furuved (tabellen viser antall biter av ulike treslag). Treslagene kan reflektere vegetasjonen i nærområdet. Det er påfallende at det i den eldste groven, fra romertid, er mest osp og ikke furu, mens det i groven fra folkevandringstid er mest furu og i den yngste fra vikingtid bare furu. Forutsatt at ved ble valgt fra den omgivende vegetasjon, kan det tyde på at vegetasjonsbildet har endret seg fra hovedsakelig løvskog i romertid til hovedsakelig furuskog i vikingtid, selv om det er et lite materiale å trekke slutninger av.

Grop nr.	osp	bjørk	hegg rogn	hassel	Furu	C14-dat. BP	Kalibrert 1 sigma	periode
1	36	1	3			1805+-50	145-320 e.Kr.	Romert.
2		9	2	4	35			
3/1		13 (dat)			27	1590+-45	420-545 e.Kr.	Folkev.t
3/2					3 (dat)	1645+-60	375-530 e.Kr.	Folkev.t.
4					40	1180+-40	810-940 e.Kr.	Vikingt.

Det ble prioritert å datere grop 1, 3 og 4, og å foreta to dateringer på kull fra grop 3. Disse ble foretatt på henholdsvis bjørk og furu, for å se om furudateringene ville gi et eldre resultat, siden furu er et tre som kan ha høy alder. Som det fremgår av tabellen over er furudatering fra grop 3 litt eldre, men ikke av betydning. Den aller yngste datering er på furu fra grop 4. Dette tyder på at gamle furutrær ikke er benyttet i kokegropene, noe som er rimelig, da det burde være nok småved i nærmiljøet.

Sett i forhold til de omtalte gravfunnene var det forventet med datering fra folkevandringstid. Datering fra romertid tyder på at bosetningen er eldre enn det eldste gravfunnet fra folkevandringstid viser, noe som også kunne forventes. De to dateringene faller inn i det normale mønster for kokegrop i jordbrukssammenheng. Den yngste datering fra grop 4 til vikingtid er imidlertid uventet. Det forekommer dateringer fra denne perioden, men de er sjeldne. Dette er interessant, for det viser at i noen områder beholdes "kokegrop-tradisjonen" inn i vikingtid, mens den normalt opphører ved slutten av folkevandringstid, ca.600 e.Kr. De tidligere gravfunnene, bl.a. flere funn fra merovingertid samt kokegropdateringene tyder på en kontinuerlig bosetning fra romertid inn i vikingtid, og en "kokegropstradisjon" i samme tidsrom. Siden undersøkelsen bare omfatter en liten del av et antatt større kokegropfelt ved Numedalslågen, er ikke disse få funn nødvendigvis representative, men gir et lite glimt av en samlingsplass med lang tradisjon ved en sentral gård, Skjønne.

8. SAMMENFATNING

I forbindelse med utvidelse av kirkegården ved Skjønne kirke ble det undersøkt 4 kokegrop som trolig representerer ytterkanten av et kokegropfelt. De ligger på en terrasseflate øst for Numedalslågen, 3- 4 m over, ca 2 km øst for Rødberg. Feltet kan sannsynligvis knyttes til gården Skjønne, som ligger rett sør for kirken, og kan ha fungert som en samlingsplass for spesielle fester. En rikt utstyrt våpengrav fra folkevandringstid tyder på at dette var en storgård. Herfra er også tre gravfunn fra merovingertid. Den eldste kokegropen er datert til romertid og trekker bosetningen noen generasjoner bakover, en av kokegropene er fra folkevandringstid mens den yngste er fra vikingtid. Kokegropene og gravfunnene tyder på en kontinuerlig bosetning fra romertid til vikingtid, med en "kokegropstradisjon" som strekker seg inn i vikingtid, noe som er uvanlig siden bruken av kokegrop vanligvis opphører ved slutten av folkevandringstid.

Oslo 1. november 2007

Lil Gustafson

LITTERATUR

- Gjerpe, Lars Erik 2001: Kult, politikk, fyll, vold og kokegropfeltet på Hov. *Primitive tider 2000*, s.5-17. Oslo.
- Gustafson, Lil 1999: En kokegrop er en kokegrop er en ...? *Follominne* nr.37, s. 7-13. Follo historielag.
- Gustafson, L. 2005: Om kokegrop i Norge. Forskningshistorie og eksempler. *De gåtefulle kokegrop*, KHM Varia 58, L. Gustafson, T. Heibreen & J. Martens (red.), s.103-134. Oslo.

- Gustafson, Lil, Tom Heibreen & Jes Martens (red.) 2005: *De gåtefulle kokegroper*. KHM Varia 58. Oslo.
- Hougen, B. 1947: *Fra seter til gård*. Oslo.
- Johansen, J. 2005: Rapport. Arkeologisk utgraving. Kokegroper. Loe 132/3,5, Ringerike k. Buskerud. KHM top.ark.
- Knudsen, S. 2005. Rapport. Arkeologisk utgraving. Bosetningsspor. Brastad øvre, 99/1 m.fl. Lier k. Buskerud.
- Narmo, Lars Erik 1996: Kokekameratene på Leikvin. Kult og kokegroper. *Viking* LIX, s. 79-101. Oslo.
- Reitan, G. 2006: Rapport. Arkeologisk utgraving. Kokegroppfelt. Hole prestegård, 224/1, Hole k. Buskerud.
- Rygh, O. *Norske gaardnavne*. Buskeruds Amt.

KULLPRØVER

Anr. 2007/74

C56298

Grop nr	Prøve nr	gram	TRESLAG, antall biter					C14AD	Lab.nr.	
			bjørk	osp	hegg rogn	hassel	furu			
1		4,3	1	36	3			145-320	T-19107	2,9g
		5								
2		2	9		2	4				
		2					35			
3	1	12	13					420-545	T-19108	6g
		15					27			
	2	7					1 stk	375-530	T-19109	5,5g
		40								
4		34					40	810-940	T-19110	6g
		25								

FOTOLISTE. Foto ved Lil Gustafson

Negativnummer: Cf 33683

Nr på film	Nr/CD	Motiv	retning
24	29	Oversikt over feltet før gravning, kirken i bakgrunnen, Kirkvollen t.v.	SØ
23	28	Oversikt over feltet, kirken og gården Kirkevollen i bakgrunnen	
22	27	Oversikt over feltet mot vegen	NV
21	26	Oversikt over feltet med gravemaskin	Ca SØ
20	25	Samme	

19	24	Oversikt over feltet,	
18	23	F1 og F2 renset fram	SSØ
17	22	F 4 renset fram	Ø
16	21	F 3 renset fram	SSØ
15	20	F1, F2, F4 i forgrunnen, F3 ved krafse i bakgrunnen	SSØ
14	19	Feltet mot vegen, F3 i forgrunnen	NV
13	18	Profil F1, kokstein t.v.	N
12	17	Profil F3, (1/4 gravd ut), kokstein t.v.	NNØ
11	16	Profil F4, kokstein t.v.	NØ
10	15	Profil F2, kokstein t.v.	NØ
9	14	F2 med F1 bak	N
8	13	Oversikt over feltet	SØ
7	12	Samme	
6	11	Oversikt over feltet mot vegen	NV
5	10	Samme	NV
4	9	Samme	N
2	8	Numedalslågen ved avkjøringen til Skjønne kirke	NV
2	7	Samme	
1	1	Samme	

VEDLEGG

TEGNINGER.

Alle gropene er tegnet i plan og profil, i målestokk 1:20.

ANALYSER

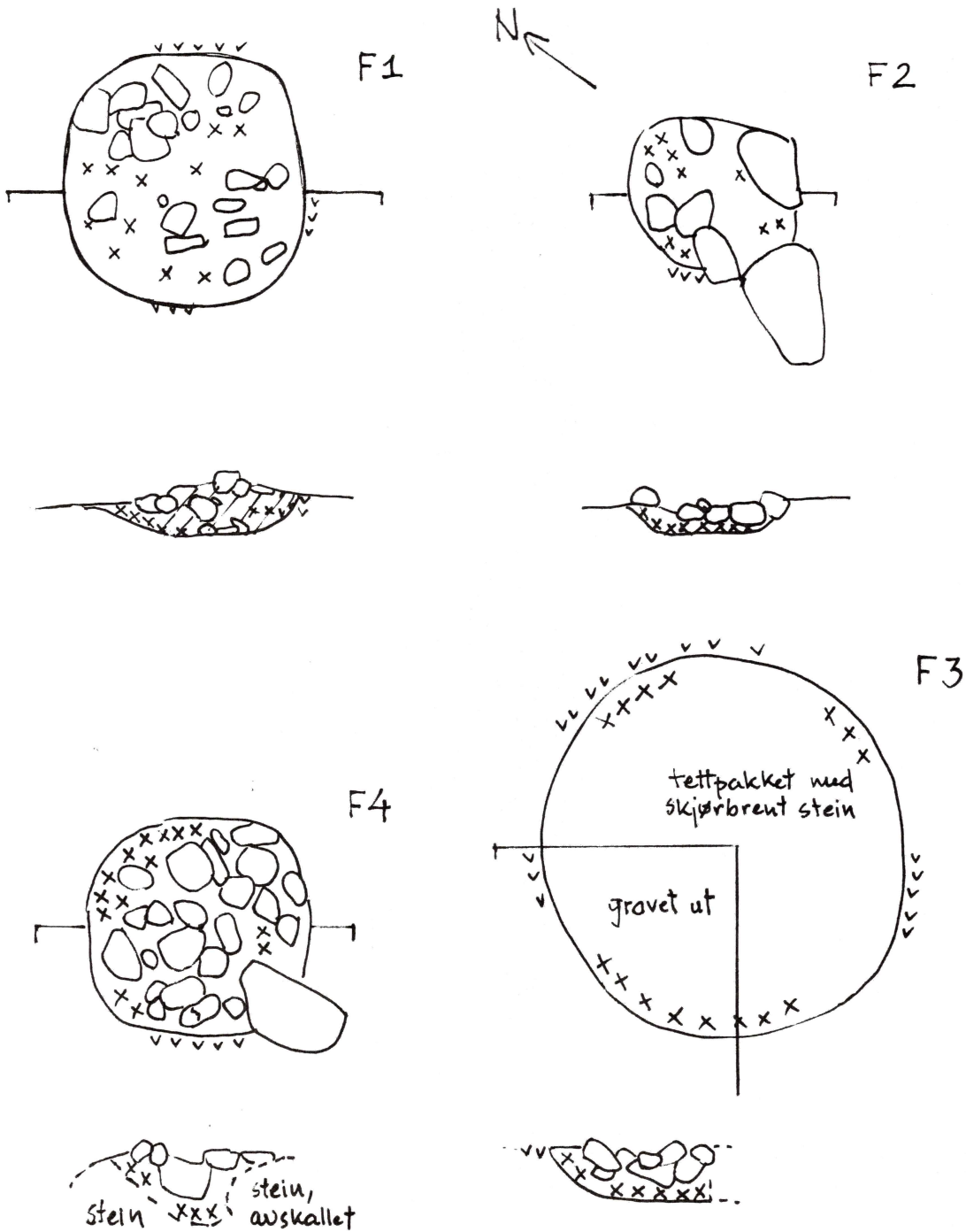
TRESLAGSBESTEMMELSER ved Helge I. Høeg

C14-DATERINGER ved NTNU, Trondheim

KART

M711 kart 1615 I, 1:50 000. Utsnitt

Kart over sjaktene fra registreringsrapport

Skjønne, 149/7, Nore og Uvdal k., Buskerud

Kokegrop

1:1:20

24. mai 2007 Lil Gustafson

Høeg - Pollen, 876 842 262 MVA,
Helge Irgens Høeg,
Gloppeåsen 10,
3261 LARVIK

Larvik, 10/6-07.

Til Lil Gustafson.

Analyse av 5 kullprøver fra Skjønne kirkegård, Skjønne, 149/7, Nore og Uvdal kommune, Buskerud, Tiltakskode 758+48, Prosjektkode 250188.

Kokegrop 1.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 1 Betula (bjerke), 3 Prunus/Sorbus (hegg/rogn) og 36 Populus (osp). Godt daterbart materiale 4,3 g.

Kokegrop 2.

Det ble bestemt 50 biter. Av disse var 9 Betula (bjerke), 2 Prunus/Sorbus (hegg/rogn), 4 Corylus (hassel) og 35 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 2,0 g.

Kokegrop 3, pr. 1.

Det ble bestemt 40 biter. Av disse var 13 Betula (bjerke) og 27 Pinus (furu). Godt daterbart materiale 11,7 g.

Kokegrop 3, pr. 2 (ett stykke).

Det ble bestemt 3 biter. Alle var Pinus (furu).

Kokegrop 4.

Det ble bestemt 40 biter. Alle var Pinus (furu).

Helge Irgens Høeg.

LABORATORIET FOR RADIOLOGISK DATERING

Adr.: NTNU – Gløshaugen, Sem Sælandsv. 5, 7491 Trondheim
Telefon 73593310 Telefax 73593383

DATERINGSRAPPORT

Oppdragsgiver: Gustafson, Lil
KHM/Fornminneseksjonen
Postboks 6762 St. Olavs plass, 0130 Oslo

DF-4009

Lab. ref.	Oppdragsgivers ref.	Materiale	Datert del	¹⁴ C alder før nåtid	Kalibrert alder	δ ¹³ C ‰
T-19107	Kokegrop 1, Skjønne Nore og Uvdal, Buskerud	Trekull Bjørk, osp hegg/rogn	2.9 g	1805 ± 50	AD145-320	-26.1*
T-19108	Kokegrop 3/1, Skjønne Nore og Uvdal, Buskerud	Trekull Bjørk	6.0 g	1590 ± 45	AD420-545	-26.1*
T-19109	Kokegrop 3/2, Skjønne Nore og Uvdal, Buskerud	Trekull Furu	5.5 g	1645 ± 60	AD375-530	-26.1*
T-19110	Kokegrop 4, Skjønne Nore og Uvdal, Buskerud	Trekull Furu	6.0 g	1180 ± 40	AD810-940	-26.1*

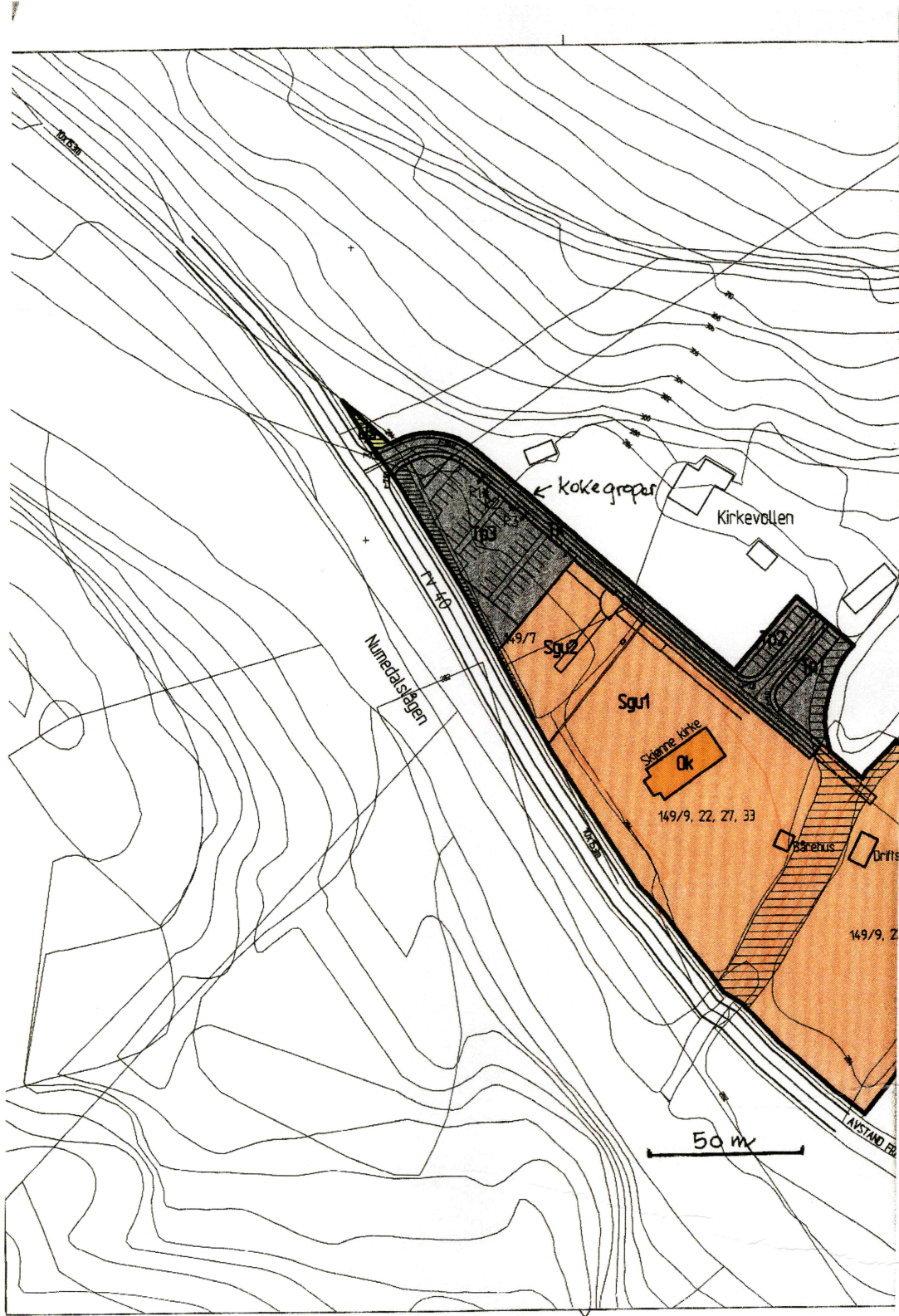
Dato: 11 SEP 2007

Laboratoriet for Radiologisk Datering

Fred H. Skogseth

Steinar Gulliksen

8

11

4

10

13

1

9

12

16

19

22

15

18

21

14

17

20

25

28

24

27

23

26

29